

■ Vývoj po roce 1945

- byla vytvořena soustava národních výborů, v říjnu 1945 zemské sjezdy delegátů Čech a Moravy zvolily 200 poslanců Prozatímního národního shromáždění, 100 poslanců bylo zvoleno na sjezdu národních výborů Slovenska, současně byla zvolena Slovenská národní rada

■ volby do Ústavodárného shromáždění proběhly 26. 5. 1946

- vítězové: České země: KSČ (40,17%), Slovensko: Demokratická strana (62%), celostátně zvítězila KSČ a v 300 členném parlamentu získala 93 mandátů, KSS 21 mandátů
- již před rokem 1948 byla omezena pluralita stran, politický vývoj, stejně jako sociální a ekonomický po válce je obecně vyjadřován jako budování „lidové demokracie“ – dochází k omezování politického pluralismu, soukromého vlastnictví a svobody trhu

■ Únorové události 1948

- v řešení vládní krize 25. 2. 1948 sehrál důležitou úlohu § 80 platné ústavní listiny z roku 1920, podle něhož „vláda rozhoduje ve sboru, který je schopen usnášet se, je-li přítomna mimo předsedu nebo jeho náměstka nadpoloviční většina ministrů“
- vláda zůstala vzhledem k demisi menší části členů vlády akceschopná a prezidentu republiky by se obtížně prováděly takové změny ve složení, které by mohly být ústavně zpochybněny
- 11. 3. 1948 230 poslanců ÚNS schválilo vládní program a tím i rekonstruovanou Gottwaldovu vládu
- prezident Beneš odmítl podepsat Ústavu z 9. 5. a odstoupil
- **neústavními postupy** byla: masová shromáždění, výstražná generální stávka, založení Lidových milic, ustavení tzv. akčních výborů Národní fronty a jejich prověřková činnost, zatýkání odpůrců nového režimu bez právních podkladů

■ Ústava 9. května 1948

- ústava ve svých základech navazovala na ústavu z roku 1920
- novými institucemi byly slovenské orgány (SNR a sbor pověřenců) a národní výbory
- nově zakotveno – omezení soukromého vlastnictví na maximálně 50 zaměstnanců nebo 50 ha půdy

■ ústavnost byla v celém řadě bodů iluzorní:

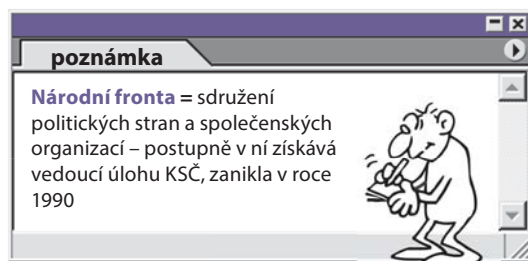
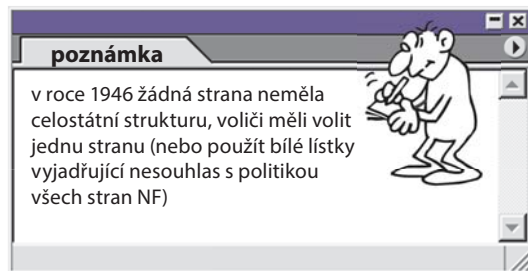
- ustanovení o základních lidských a občanských právech měla pouze proklamativní charakter
- příklady: zákonodárná úprava volebního práva, kdy zavedením jednotné kandidátky Národní fronty byl zcela popřen jeho smysl – vybírat mezi politickými stranami – volby byly přeměněny v jakýsi plebiscit potvrzující politický režim, u práva shromažďovacího byl v zákonné normě výkon práva podmíněn jeho souladem se zájmy pracujícího lidu (zrušeno až v roce 1990), reálné mocenské centrum (politbyro KSČ) fungovalo mimo ústavní struktury, stálo vlastně nad státem

■ zákony o zesílení trestní represe (po roce 1948):

- zákony: na ochranu lidově demokratické republiky (velezrada, sdružování proti státu, podněcování proti republice, hanobení republiky, vyzvědačství atd.), zákon o táborech nucených prací atd.
- v roce 1956 byly nejkřiklavější zákonné normy z oblasti trestní represe zrušeny, resp. novelizovány tak, aby neumožňovaly zjevnou „nezákonnost v rámci zákona“

■ Tzv. socialistická ústava (z roku 1960)

- k přípravě vedou politické a ideologické důvody prestižní povahy (vybudování socialismu)
- zakotvení vedoucí úlohy KSČ (v rozporu s čl. 2 ústavy, podle něhož „veškerá moc v ČSSR patří pracujícímu lidu“)

- zavedena hierarchizace vlastnictví na státní, družstevní a osobní, zvýrazněna rozhodující úloha státu v ekonomice
- byl změněn tradiční název státu (na **Československou socialistickou republiku**) a státní znak

■ v roce 1968 (27. 10.) nabytí platnosti ústavní zákon o československé federaci, vzniká Česká a Slovenská federativní republika (ČSFR) = federalizace státu

- ČSSR tvořily Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika na principu rovnoprávnosti (až do roku 1992)

■ 17. 11. 1989 došlo k zhroucení komunistického systému v Československu, od listopadu 1989 do konce roku 1992 bylo přijato 51 ústavních zákonů

- 29. 11. 1989 byl z textu Ústavy z roku 1960 vypuštěn článek o vedoucí úloze KSČ
- 28. 12. 1989 skládal V. Havel již změněný prezidentský slib
- zákon o kooptování nových poslanců Federálního shromáždění i obou národních rad (bez voleb – na návrhy politických stran po dohodě s Občanským fórem a slovenskou organizací Veřejnost proti násilí, uprázdněné mandáty vznikly rezignací některých poslanců, zejména exponentů starého režimu)
- 1990 např. ústavní zákon SNS o mimořádném doplnění národních výborů na Slovensku o nové poslance, změny v soustavě federálních ústředních orgánů, od března 1990 začíná vznikat republikové ústavní zákonodárství, změněn název státu (vypuštěno slovo socialistická)
- březen 1990 – Ústavní zákon o změně názvu **Československá socialistická republika** na **Československá federativní republika** (ve Slovenské republice se tento název uváděl s pomlčkou: **Česko-Slovenská federativní republika**)
- ústavní zákon o změně názvu platí jen od 29. 3. 1990 do 23. 4. 1990, poté nový název **Česká a Slovenská Federativní republika** – až do zániku federace
- 1991 jako ústavní zákon vznikla Listina základních práv a svobod, která se po vzniku samostatné ČR stala součástí jejího ústavního pořádku, vznikl Ústavní soud ČSFR

■ Krize federace

- konec federace byl však zkonstruován jako zánik, nikoli vystoupení tvořících se republik z federace
- 1992 proběhly parlamentní volby, SNR vyhlásila Deklaraci o svrchovanosti Slovenské republiky („tisícileté úsilí slovenského národa o svéprávnosti se vyplnilo“), SNR schválila Ústavu Slovenské republiky (sice částečně respektující existující federaci, ale již jasně počítající s jejím zánikem)
- ústavním zákonem z roku 1992 byl dělen majetek České a Slovenské Federativní Republiky (na základě územního principu a na základě podílu počtu obyvatel – 2 :1)
- 25. 11. 1992 odhlasovalo Federální shromáždění pod tlakem národních rad ústavní **zákon o zániku České a Slovenské Federativní Republiky – uplynutím 31. 12. 1992 zanikla**, vznikla ČR a SR
- **dne 16. 12. 1992 schválila ČNR Ústavu České republiky**

12. ÚSTAVNÍ POŘÁDEK ČR TVOŘÍ:

- Ústava ČR (schválená 16. 12. 1992, účinnost od 1. 1. 1993)
- Listina základních práv a svobod – schválená Federálním shromážděním ČSFR 1. 9. 1991, znovu vyhlášená usnesením předsednictva ČNR 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku
- Ústavní zákon ČNR z 15. 12. 1992 o opatřeních souvisejících se zánikem ČSFR
- Ústavní zákon ČNR z 22. 12. 1992 o některých dalších opatřeních souvisejících se zánikem ČSFR

